FAKTA express

4B/2018

VAD TÄNKER UNGA OM KULTURELL MÅNGFALD OCH TOLERANS?

ENKÄTRESULTAT FRÅN 2017

BAKGRUND

Undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen samt Walter ry, som främjar växelverkan mellan kulturer, lät år 2013 göra en utredning om hur grundskoleelever, gymnasiestuderande och yrkesstuderande förhåller sig till mångkulturalism och tolerans. Enkäten, som baserade sig på en tankesmedja på webben, genomfördes av Fountain Park och dess resultat var att finländska ungdomar i huvudsak förhåller sig positivt till tolerans. Mångkulturalism definierades som en atmosfär som accepterar olikhet. Den sågs även som värderingar och situationer gällande familjen samt som en värld som är öppen för alla.

Det har hänt mycket efter 2013. Antalet asylsökande flerdubblades i hela Europa under hösten 2015. Som en följd av detta har invandring synts i praktiken i allt fler kommuner även i Finland. Händelserna i Åbo sommaren 2017 visade att våldsam extremism och till och med terrorism är möjliga även hos oss. Tonvikten i den offentliga debatten har blivit mer kritisk och hatretorik särskilt på sociala medier, rasism och hatbrott har ökat.

Hur syns detta i ungdomarnas attityder? Har det skett förändringar i deras förhållningssätt till kulturell mångfald eller tolerans? För att få denna information gjordes tankesmedjan på webben om hösten 2017, med samma innehåll och med samma forskningsmässiga tillvägagångssätt som föregående gång. Kallelsen till elever och studerande skickades via rektorerna och det kom in närmare 16 000 svar från olika håll i Finland. I denna Fakta Express-publikation går vi igenom de centrala enkätresultaten.

Av svaren framgår det att skolan har en viktig roll i att fostra till tolerans. Skolan har till uppgift att se till att de unga får en balanserad uppfattning om vilka saker som påverkar deras liv. Skolan lär även ut förutsättningar för att växa som människa och centrala kompetensfaktorer för demokratiskt medborgarskap, såsom ett öppet sinne, nyfikenhet, viljan att förstå andra och sätta sig in andras situation, förståelse mellan kulturer samt färdigheter för demokratiskt meningsutbyte och fredlig konfliktlösning. Skolan kan även stoppa en utveckling som börjat gå snett. Enkätresultaten ger viktig information som underlag för åtgärder för att öka förståelsen för kulturell mångfald och tolerans.

I båda enkäterna var hälften av svararna flickor och hälften pojkar. I den senaste enkäten fanns även alternativen ”något annat” eller ”vill inte uppge”. Även terminologin justerades i enlighet med tänkandet i de nya läroplansgrunderna: år 2013 talade man fortfarande om mångkulturalism, nu om kulturell mångfald.

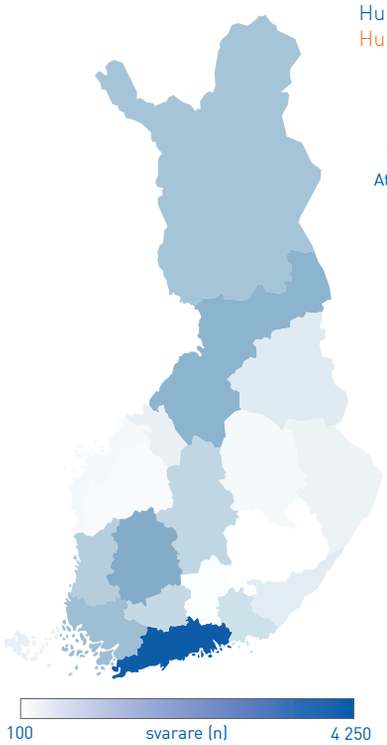
OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

DE SVARANDES BAKGRUND

Kön	n	%
Flicka/Kvinna	7814	49
Pojke/Man	6913	44
Annat	531	3
Vill inte uppge	571	4

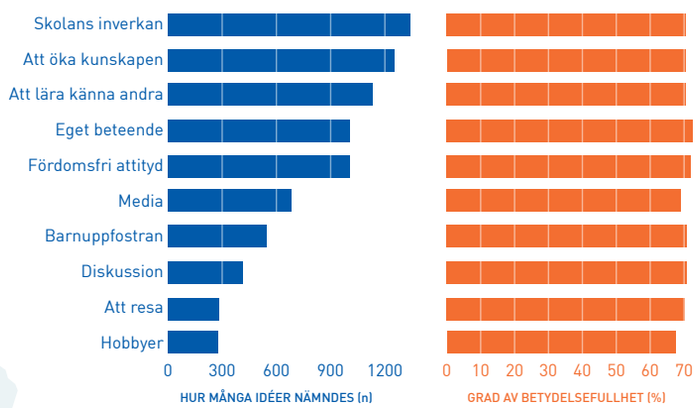
Läroanstalt	n	%
Åk 7–9	10 176	64
Gymnasium	4 000	25
Yrkesläroanstalt	1 652	10

Föräldrarnas etniska bakgrund	n	%
Båda mina vårdnadshavare är födda i Finland	13 337	84
Ingen av mina vårdnadshavare är född i Finland	804	5
En av mina vårdnadshavare är född i Finland	915	6
Något annat än ovannämnda	185	1
Vet inte / vill inte svara	587	4

VAD ÖKAR MÄNNISKORS TOLERANS?

Hur många idéer nämndes kring temat
Hur viktiga bedömdes olika teman vara i genomsnitt

15 828

15 828 svarande, varav
14 490 finskspråkiga och
1 338 svenskspråkiga

KULTURELL MÅNGFALD ÄR LIKSTÄLLDHET FÖR MÅNGA

I början av tankesmedjan på webben fick ungdomarna mellan sex bilder välja den som bäst motsvarade deras uppfattningar om kulturell mångfald och motivera sitt val med några meningar. De flesta valde bilder som väckte positiva tankar hos dem själva. Den populäraste var en bild med en grupp barn med olika etniska bakgrunder. Denna bild valdes av 43 % av svararna, 55 % av flickorna och 32 % av pojkarna.

Över 40 % av svararna uppfattade mångfald som likställdhet: alla ska behandlas jämlikt oavsett hudfärg, kön, sexuell inriktning eller andra faktorer relaterade till individen. Olika kulturer ses framförallt som en möjlighet att lära sig nya saker och seder.

Ungdomarna ansåg även att det är positivt med ökad mångfald i familjer, olika kulturer i olika länder och globalisering samt olika kulturers samlevnad.

En av bilderna kunde tydligt tolkas som negativ: på den syntes brinnande kravallstängsel och poliser i kravallutrustning på en gata. 8 % av svararna valde denna bild. I deras motiveringar ansågs kulturell mångfald bl.a. skapa osäkerhet och konflikter mellan gemenskaper. Somliga ansåg att invandrare och invandringspolitiken var oroväckande.

Pojkar verkade förhålla sig mer restriktivt till kulturell mångfald än flickor, eftersom det vid denna bild fanns en tydlig skillnad mellan könen: 12 % av pojkarna och 2 % av flickorna valde bilden. Det fanns även skillnader mellan språkgrupperna, då 8,1 % av de finskspråkiga och 4,6 % av de svenskspråkiga svararna valde denna bild. Hos finskspråkiga svarare hade de negativa uppfattningarna ökat och hos svenskspråkiga minskat något jämfört med den föregående enkäten: år 2013 upplevde 5,6 % av de finskspråkiga och 5 % av de svenskspråkiga svarare sådana.

En landskapsvis granskning visar att svarare från Åland valde den negativt betonade bilden oftare än andra, då 31 % av dem valde bilden. Bilden valdes även av 19 % av svararna från Kymmenedalen, medan siffran för svarare från andra landskap var 6–12 %.

Pojkar verkar förhålla sig mer restriktivt till kulturell mångfald än flickor.

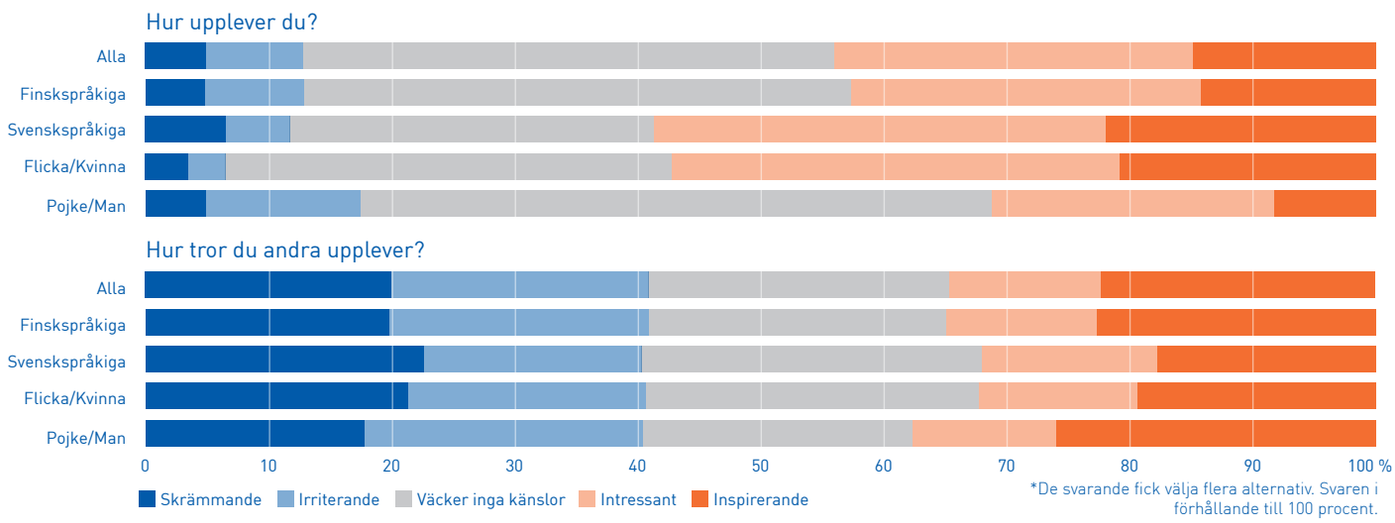
DET VIKTIGASTE I ATT ÖKA TOLERANS ÄR BETEENDE OCH ATTITYDER

Ungdomarna ombads föreslå metoder för att öka toleransen och även att bedöma hur viktiga de teman som uppkommer från förslagen är.

Det egna beteendet och en fördomsfri attityd ansågs vara de viktigaste sätten för att öka tolerans. Över 70 % av svararna var av denna åsikt. Diskussion, barnuppfostran och att lära känna olika människor ansågs också vara rätt viktiga. Något mindre viktiga var skolans inverkan och ökad kunskap.

Skolans roll betonas emellertid när ungdomarna funderar över vad som i praktiken kan göras för saken: flest förslag inkom om skolans betydelse och teman kring ökad kunskap. Att lära känna olika människor föreslogs också ofta, liksom metoder gällande det egna beteendet och fördomsfrihet.

HUR UPPLEVER DU ÖKAD KULTURELL MÅNGFALD? HUR TROR DU ANDRA UPPLEVER DET? (%)

”Berätta mer om olika kulturer och deras seder för att skingra hotet från och rädslan för det nya.”

Skolans roll betonas när ungdomarna funderar över vad som i praktiken kan göras för saken.

Ungdomarna anser att tolerans börjar med det egna beteendet, dvs. att man är vänlig mot andra och att ingen blir mobbad eller behandlad på ett annat sätt på grund av sin bakgrund. En fördomsfri attityd gör det lättare att lära känna människor och lära sig om andra kulturer.

För att förändra attityder krävs stöd från hemmet och skolan, eftersom hemmet och ungdomarnas närmaste krets har en nyckelställning för uppkomsten av attityder och fördomar. Skolans inverkan på tolerans ansågs vara mycket stor. Kulturundervisning i skolorna, hur olikhet syns i klassrummen, grupparbeten, gästföreläsningar, elev- och studerandeutbyte och studieresor samt att fira olika kulturers högtider under skolåret lyftes fram.

Ungdomarna upplever att kunskap är väsentligt: det okända kan vara skrämmande, men rädslan kan bekämpas genom att öka kunskapen. Kunskap om olika kulturer, religioner, funktionsnedsättningar och sexualitet efterlyses. Förutom via skolan får man i allt högre grad information genom traditionella och i synnerhet sociala medier.

”Kulturell mångfald är en möjlighet och en resurs, inte ett hot, och att förstå den är även en möjlighet för uppkomsten av ett socialt rättvisare samhälle.”

UNGDOMARNA TROR ATT DE SJÄLVA ÄR MER TOLERANTA ÄN ANDRA

Drygt 40 % av ungdomarna som besvarade enkäten anser att ökad kulturell mångfald är något normalt som inte väcker känslor i någon riktning. Detta upplevde särskilt pojkarna, av vilka hälften valde detta svarsalternativ vid frågan om hur de upplever ökad kulturell mångfald. Av flickorna valde 36 % detta alternativ.

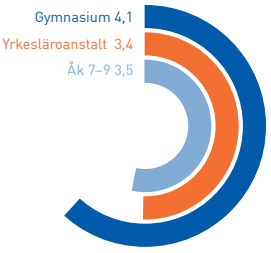
Flickor och pojkar, liksom även finsk- och svenskspråkiga, förhåller sig olika till ökad kulturell mångfald. Av flickorna ansåg 57 % att fenomenet var intressant eller inspirerande, medan motsvarande siffra för pojkar var 31 %. De finskspråkiga svararna var mer restriktiva än de svenskspråkiga, eftersom cirka två femtedelar av dem ansåg att saken var intressant eller inspirerande, medan motsvarande andel bland svenskspråkiga var tre femtedelar. Under 10 % av ungdomarna upplevde ökad kulturell mångfald som skrämmande eller irrite-

Närmare 60 procent av flickorna ansåg att ökad kulturell mångfald är intressant eller inspirerande, medan siffran bland pojkar var hälften mindre.

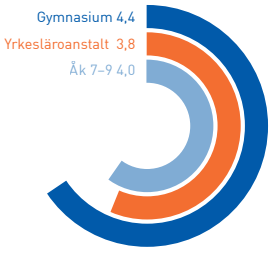
PÅSTÅENDEN OM KULTURELL MÅNGFALD

Medeltal på skalan 1-5 (1- ”helt av annan åsikt” och 5 -”helt av samma åsikt”)

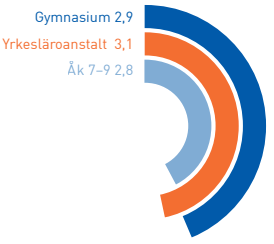
Eleverna i din skola förhåller sig likvärdigt till alla oberoende av ursprung

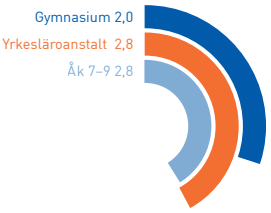
Lärarna i din skola förhåller sig likvärdigt till alla elever oberoende av ursprung

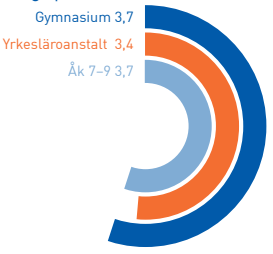
Rasism och/eller diskriminering har riktats mot dig eller någon du känner

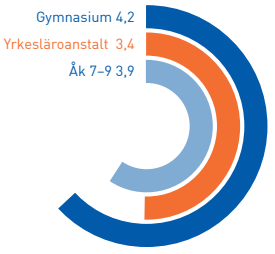
Det förekommer rasism och diskriminering i din skola

Om du ser att någon blir diskriminerad/mobbad så ingriper du

Kulturell mångfald är positivt för dig

rande. Andelen pojkar som gjorde detta var 17 % och andelen flickor 8 %.

Ungdomarna tror att de själva är mer toleranta än andra. Även om många uppger att de förhåller sig neutralt till ökad kulturell mångfald, tror de samtidigt att fenomenet väcker negativa känslor hos andra. Så förhöll sig 62 % av svararna.

Många av dem som svarade att de är rädda för eller irriterar sig över ökad mångfald motiverade sina känslor med ökade brott eller rädsla för terrorism. Även knivhuggningen på salutorget i Åbo sommaren 2017 nämndes ofta. Av alla svarare nämnde 3,5 % terrorism som orsak till irritation eller rädsla och 3 % använde rasistiska skällsord i sina svar.

GYMNASIEELEVERNA ÄR ALLRA MEST TOLERANTA – ÄVEN ENLIGT DEM SJÄLVA

Det finns skillnader i toleransen bland ungdomar beroende på inom vilken utbildning de studerar. Gymnasiestuderande och yrkesstuderande ligger längst bort från varandra. Skillnaderna framgår av enkätavsnittet där man bedömde hur olika påståenden relaterade till kulturell mångfald passar in i de egna uppfattningarna. Baserat på svaren upplever gymnasiestuderande kulturell mångfald som något positivt både för sig själva och för Finland oftare än yrkesstuderande. Rasism och diskriminering verkar förekomma betydligt mer sällan i gymnasier än i årskurs 7–9 och yrkesläroanstalter.

Skillnaderna framkom även när det efterfrågades direkt hur toleranta ungdomarna ansåg sig själva vara. Här skulle svararna mellan fem smiley-figurer välja den som bäst beskriver deras eget förhållningssätt. Gymnasiestuderande ansåg sig själva vara mer toleranta än andra, och yrkesstuderande ansåg sig vara minst toleranta. Det fanns små skillnader mellan språkgrupperna: av de finskspråkiga gymnasieeleverna ansåg 84 %, av eleverna

”Det känns fint att t.ex. städernas atmosfär blir mer internationell och att vi får olika människor omkring oss.”

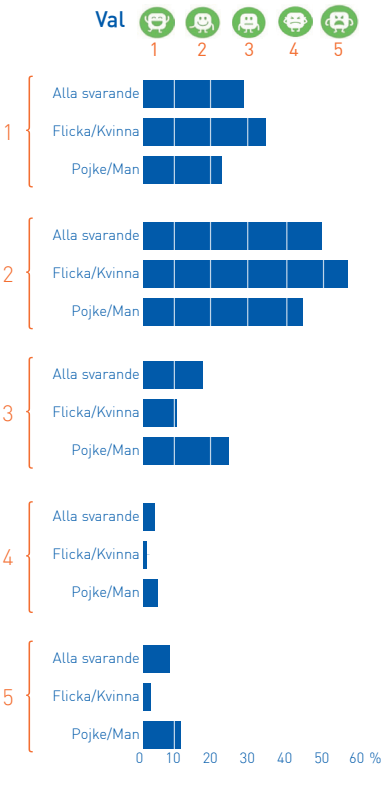

Av flickorna ansåg närmare 90 % att de var mycket eller ganska toleranta, av pojkarna knappt två tredjedelar.

”Jag anser att Finland och finländarna kan ta till sig mycket nytt av olika främmande kulturer.”

HUR TOLERANT TYCKER DU ATT DU ÄR? (%)

Figurer som de svarande valt för hur toleranta de är

i årskurs 7–9 79 % och av yrkesstuderandena 63 % sig vara antingen mycket eller ganska toleranta. Av de svenskspråkiga gymnasieleverna var 81 % och av eleverna i årskurs 7–9 75 % av denna åsikt. Andelen svenskspråkiga yrkesstuderande var så liten att ingen separat statistik fördes över dem.

5 % av de finskspråkiga gymnasiestuderandena bedömde att de var endast en aning eller inte alls toleranta. Så gjorde också 11 % av eleverna i årskurs 7–9 och 15 % av yrkesstuderandena. Motsvarande siffror för svenskspråkiga gymnasiestuderande var 6 % och för elever i årskurs 7–9 10 %.

Vid den direkta frågan förekom även skillnader mellan könen – flickor uppfattar sig själva som tydligt mer toleranta än pojkar. Av flickorna ansåg 88 % att de var mycket eller ganska toleranta, medan motsvarande siffra för pojkar var 64%. Av pojkarna ansåg 10 % att de inte alls är toleranta, medan bara 2 % av flickorna valde detta alternativ.

DEN NÄRMASTE KRETSEN OCH VÄNNERNA PÅVERKAR UNGDOMARNAS TANKAR MEST

Ungdomarna efterfrågades också varifrån de tror att de får intryck för sina tankar. De största påverkarna var ungdomarnas anhöriga och vänkrets. 70 % av svararna ansåg att båda var viktiga. Sociala medier ansågs vara näst viktigast, 58 % av svararna nämnde detta. Cirka hälften av svararna nämnde skolans inverkan.

Flickorna ansåg att betydelsen av den närmaste kretsen och vänkretsen var större än pojkarna ansåg.

”Kom ihåg att hålla alla alternativ öppna. Säg inte alltid genast nej.”

Sociala medier påverkar åsikterna tydligt flickornas åsikter mer än pojkarnas.

ENKÄTRESULTATEN ÄR I LINJE MED 2016 ÅRS UNGDOMS-BAROMETER.

Ungdomsbarometern 2016 behandlade ungdomars syner på invandraring och invandrare. Den genomfördes under en tid då diskussionen kring invandringspolitiken var särskilt livlig.

Resultaten från denna enkät och Ungdomsbarometern stämmer väl överens. En gemensam sak är till exempel att kulturell mångfald och att leva med invandrare ses som normala, vardagliga fenomen. Allt fler ungdomar har vänner med invandrarbakgrund. Cirka 10 % av svararna i båda utredningarna förhöll sig kritiskt till invandrare och kulturell mångfald.

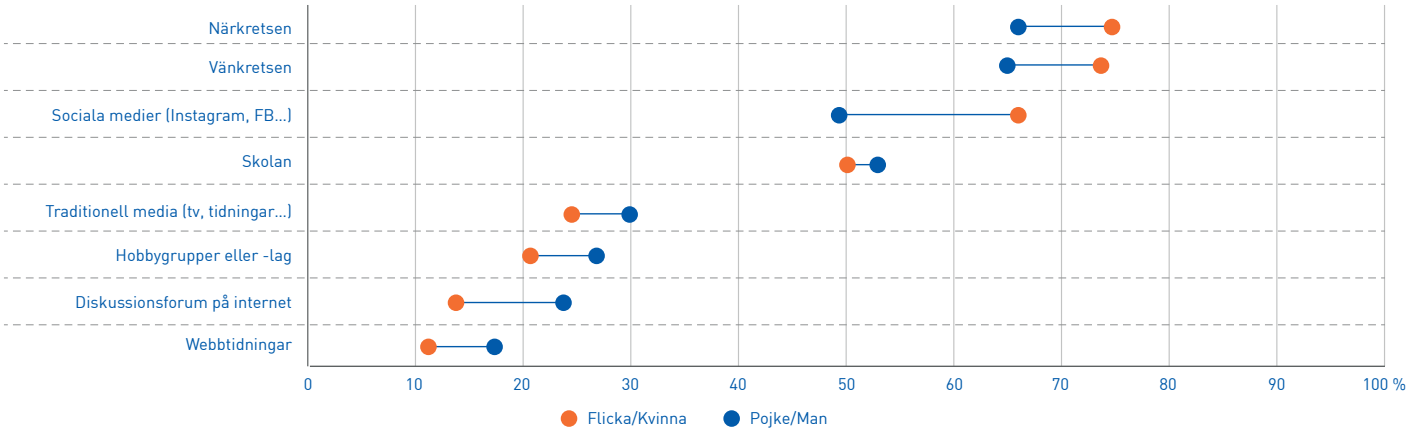
I Ungdomsbarometerns svar syntes ett intressant fenomen: ungdomars syn på människor med invandrarbakgrund är annorlunda än deras syn på Finlands invandringspolitiska linje. Många unga som ansåg att Finland inte borde ta emot fler invandrare anser dock att deras vänners hudfärg saknar betydelse och att finländarna är skyldiga att stödja invandrare.

I båda utredningarna är utbildning en bakgrundsfaktor som i hög grad förklarar resultaten. Till exempel skiljer sig gymnasieelevernas och yrkesstuderandenas förhållningssätt: ungdomar som går i gymnasiet ser kulturell mångfald som mer positivt än yrkesstuderande gör.

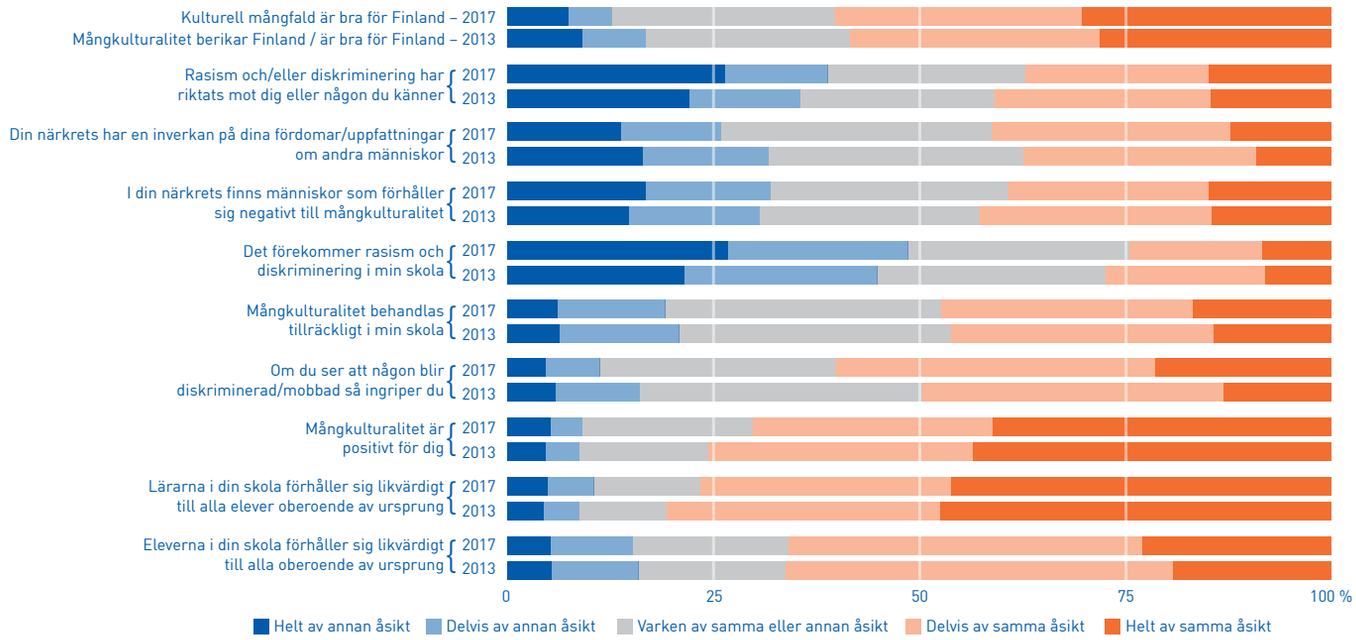
Kulturell variation i grannskapet samt ungdomarnas närmaste krets över lag förklarade attityderna i stor utsträckning i utredningarna. Ju större variationen är i ungdomarnas närmaste krets eller bostadsområde, desto positivare förhöll de sig till kulturell mångfald.

Källa: Myllyniemi S. (toim.) (2016). Katse tulevaisuuteen. Nuorisobarometri 2016. Helsinki.

VARIFRÅN TROR DU ATT DINA ÅSIKTER HÄRSTAMMAR? (%)

PÅSTÅENDEN OM KULTURELL MÅNGFALD ÅREN 2013 & 2017 (%)

Den tydligaste skillnaden framkom dock vid sociala medier – 66 % av flickorna och 49 % av pojkarna ansåg att de var viktiga.

UNGDOMARNAS UPPFATTNING OM KULTURELL MÅNGFALD HAR INTE ÄNDRATS VÄSENTLIGT

Ungdomarnas uppfattning om kulturell mångfald har inte ändrats väsentligt jämfört med 2013 års enkät. Detta syns till exempel vid en jämförelse av hur ungdomarna vid de olika åren bedömde hur påståenden gällande kulturell mångfald passar in på deras egna uppfattningar.

I båda enkäterna ansåg cirka 60 % av svararna att kulturell mångfald är bra för Finland. Denna gång var 12 % av svararna av annan åsikt om detta påstående, medan siffran förra gången var 17 %. Å andra sidan har andelen svarare som anser att mångfald är något positivt för dem själva minskat lika mycket, även om 70 % av ungdomarna förhöll sig positivt till saken.

Allt färre har stött på diskriminering eller rasism i skolan, eftersom andelen personer som var av samma åsikt med detta påstående hade minskat något och andelen personer som var av annan åsikt hade ökat markant. 76 % av eleverna anser att lärarna förhåller sig jämlikt till eleverna oavsett bakgrund; här var minskningen från den föregående enkäten ungefär 4 procentenheter. Det är intressant att svararnas etniska bakgrund inte hade någon nämnvärd inverkan på förhållningssättet till dessa påståenden gällande skolan. I övrigt hade ungdomar med invandrarbakgrund upplevt diskriminering eller rasism oftare än deras ålderskamrater från den infödda befolkningen.

Den tydligaste förändringen mellan enkätgångerna syns i att ungdomarna verkar ha blivit modigare att ingripa i orättvisor som de ser: nu uppgav 60 % av svararna att de ingriper i diskriminering eller mobbning, medan andelen år 2013 var 50 %.

Den tydligaste förändringen är att ungdomarna nu är modigare att ingripa i diskriminering och mobbning som de ser.

”Var inte den där typen som mobbar någon som är lite annorlunda eller har ett annat kön än du.”

Utbildningsstyrelsen är ett ämbetsverk som verkar inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde och ansvarar för att utveckla utbildningen, småbarnspedagogiken och det livslånga lärandet samt för att främja internationalisering.

ISBN 978-952-13-6493-8 (tryckt) • ISBN 978-952-13-6494-5 (pdf)
ISSN 2242-2951 (tryckt) • ISSN 2242-296X (pdf)
Ombrytning och bilder: Joel Kanerva

UTBILDNINGSSTYRELSEN
Hagnäskajen 6, PB 380, 00531 Helsingfors, tel. 0295 331 000
Utbildning, småbarnspedagogik, organisation: www.oph.fi
Internationellt samarbete: www.cimo.fi